

YHDENVERTAISUUS –JA MONINAISUUSOSAAMISTA KANSANOPISTOON, osa 1

29.4.2024

Annina Laaksonen

Nuorisoseurat

Tämän koulutuksen tavoitteet

- Lisätä tietoa peruskäsitteistä
- Oppilaitosten henkilöstöjen osaamisen kehittäminen moninaisuuden ymmärtämisen, mukaan ottavan yhteisön ja yhdenvertaisuuden edistäminen.
- Vahvistaa moninaisuusosaamista suhteessa valmiuksiin tunnistaa mielen hyvinvoinnin haasteita
- Syventää ymmärrystä oman toiminnan, arvojen ja ajattelumallien vaikutuksesta turvallisemman tilan luomiseen

Kouluttajasta

- Suomen Nuorisoseurat ry:n pääsihteerinä vuodesta 2020
- Noin 15 vuoden kokemus moninaisuus- ja yhdenvertaisuusteemoista kotimaasta ja kansainvälisesti.
- Suomen Nuorisoseuroissa on monia hyviä käytänteitä yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyen, joista kuulemme koulutuksen 3. osiossa.

Nuorisoseurat

Tämän iltapäivän ohjelma

13.00 Aloitus ja esittelyt

Kansanopistojen yhdenvertaisuus –ja moninaisuuskyselyn tuloksia
Unelmaduuni –lyhytelokuvan kautta sisään aiheeseen, pariporina ja sen purku

13.55 Tauko

14.05 Peruskäsitteet tutuiksi

Keskustelua

14.55 Välitehtävän ohjeistus

15.00 Koulutus päättyy

Esittelyt

Kerro chatissä, kuka olet ja millaisia ajatuksia sinulle herää iltapäivän koulutukseen liittyen?

Nuorisoseurat

Alkukartoitus koulutuksen pohjana

- Hankkeen puitteissa toteutettiin alkukartoitus, johon saatiin yhteensä 85 vastausta.
- Kansanopistojen käyttöön kootaan yhdenvertaisuus- ja moninaisuusosaamisen koulutuspakettia saavutettavamman ja yhdenvertaisemman toiminnan toteuttamiseen.
- Materiaali räätälöidään *Sosiaalisesti kestävä ammatillinen koulutus* -hankkeen puitteissa.
- Kyselyn tavoite oli kartoittaa tietoa osaamisen nykytilasta, ei arvottaa osaamisen tasoa.
- Tuloksia hyödynnetään hankkeessa toteutettavaan moninaisuusosaamisen koulutuspakettiin, joka on suunnattu kansanopistojen henkilöstölle ja sidosryhmille.

Vastaukset

- Etelä-Pohjanmaan opisto: 16%
- Haapaveden Opisto: 7%
- Kalajoen Kristillinen Opisto: 16%
- Kankaanpään opisto: 2%
- Karstulan Evankelinen Opisto: 4%
- Paasikivi-Opisto: 5%
- Peräpohjolan Opisto: 7%
- Pohjois-Savon opisto: 15%
- Raudaskylän Kristillinen Opisto: 14%
- Suomen Nuoriso-opisto: 1%
- STEP: 8%

Yleisimmät vastaukset kohdasta ”Mitä sinulle tulee ensimmäisenä mieleen kun puhutaan yhdenvertaisuudesta liittyen työhösi?”

- Minulla ja toisella osapuolella ei ole ollut yhteistä kieltä: 26.3%
- Toisen osapuolen sukupuoli-identiteetti on ollut minulle epäselvä: 19.1%
- Olen havainnut vähemmistöryhmiin liittyvää vitsailua / negatiivista puhetta: 12.6%

Termistön tunnettuus

Tutuimpia termejä vastaajille olivat:

- esteettömyys
- kielivähemmistö
- perheiden moninaisuus
- positiivinen erityiskohtelu
- Saavutettavuus
- sosioekonominen asema
- sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt
- Sukupuolisensitiivisyys
- turvallisemman tilan periaatteet
- Vihapuhe

...joiden merkityksen tiesi yli 50% vastaajista

- vierain termi vastaajille oli CIS-sukupuolisuus, jonka merkityksen tiesi vain 5% sekä sisäryhmäsyryntä (syrjintä vähemmistössä vähemmistön sisällä)" ja transsukupuolisuus

Mitä vähemmistöryhmiä olet kohdannut työssäsi? Millaisia kohtaamistilanteet olivat?

- Maahanmuuttajat
- Kielivähemmistöt
- Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt
- Hyvinä ja positiivisina mainitut ryhmät, kuten romani- ja seksuaalivähemmistöryhmät
- Erilaiset terveydentilaltaan vähemmistöön kuuluvat ryhmät

Kohtaamistilanteet ovat vaihdelleet vastaajien välillä, mutta yleisesti mainittuja ovat olleet arkipäiväiset kohtaamiset, joissa tausta ei ole vaikuttanut kohtaamiseen.

Opetustilanteet on myös mainittu kohtaamistilanteina.

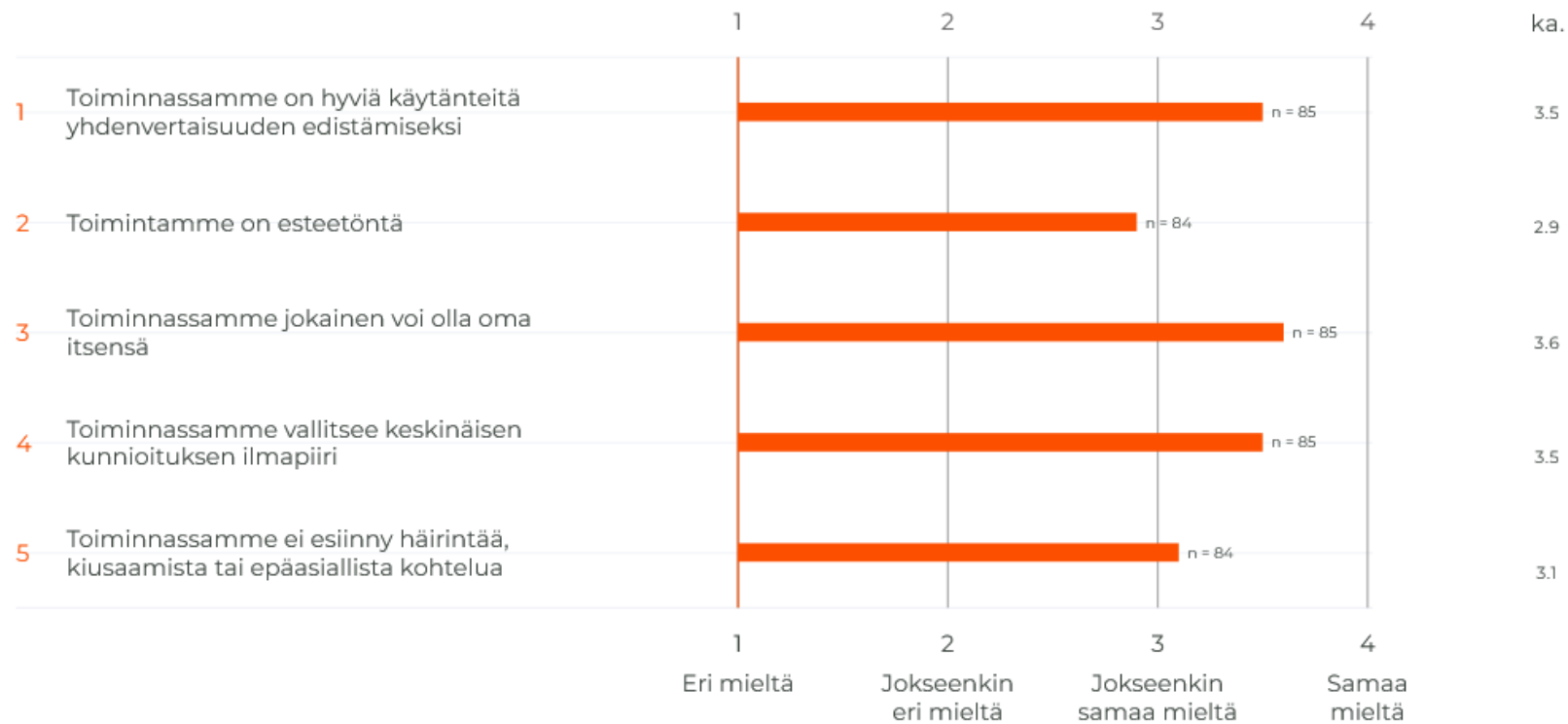

Nuorisoseurat

Nykytilan arviointia

KYSYMYS 22: MITÄ MIELTÄ OLET OPPILAITOKSEN TOIMINNASTA? ARVIOI SEURAAVIA ASIOITA.

Vastaajien määrä: 85

Yhdenvertaisuuden toteutumisesta toivottiin lisää tietoa ja koulutusta

- Perheiden moninaisuus ja sen huomioiminen työssä 25%
- Erilaisuuden kohtaaminen ja avoin keskustelu 45%
- Vähemmistöryhmiin liittyvän häirinnän ja syrjinnän ehkäisy 31%
- Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja opetuksen yksilöllinen suunnittelu 45%
- Erilaisten uskontokuntien tasapuolinen huomioiminen 45%
- Kantasuomalaisien opiskelijoiden rohkaiseminen lähestymään muualta tulleita 46%
- Turvallisen tilan periaatteiden käyttöönotto

Lisätietoa ja koulutusta toivotaan:

- Laajempi ymmärrys erilaisista kulttuureista ja niiden sosiaalisista tavoista
- Tietoa siitä, miten tunnistaa omat ennakkoluulot ja niiden vaikutuksen omaan käytökseen
- Koulutusta erilaisista vähemmistöryhmistä ja niiden tarpeista
- Koulutusta siitä, miten huomioida erilaiset terveydentilaan ja vammaisuuteen liittyvät tarpeet
- Koulutusta siitä, miten kohdata henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti on epäselvä
- Koulutusta siitä, miten edistää yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta työpaikoilla

Esimerkin kautta itse asiaan

- Katsomme Yksittäistapaus – lyhytelokuvasarjasta leffan nimeltä ”Unelmaduuni”

[Unelmaduuni – Elokuvat – Yksittäistapaus \(yksittaistapaus.fi\)](https://yksittaistapaus.fi)

Nuorisoseurat

Unelmaduuni –lyhytelokuvan purku

- Mennään pienryhmätiloihin ja keskustelkaa seuraavista kysymyksistä:
- Millaisia ajatuksia elokuva herätti?
- Miksi rekrytoiva henkilö toimi niin kuin toimi?
- Onko sinulla vastaavantyyppisiä kokemuksia?

- Puretaan ryhmien ajatukset lopuksi yhteisesti

PERUSKÄSITTEET

Nuorisoseurat

Käsitteet ja termit: Yhdenvertaisuus

- Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että ihmisten sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, ikä, etnisyys, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, vamma, mielipide, terveydentila tai muu henkilöön liittyvä syy ei vaikuta häneen arvoonsa suhteessa muihin. Kaikki ihmiset ovat siis samanarvoisia keskenään.
- Yhdenvertaisuus voidaan jakaa alakäsitteisiin **muodollinen yhdenvertaisuus ja aito tai tosiasiallinen yhdenvertaisuus**.
- Muodollisella yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että samanlaisessa tilanteessa olevia ihmisiä kohdellaan samalla tavalla. **Tämä voi toimia, mutta myös lisätä eriarvoisuutta, mikäli ihmisten erilaiset lähtökohdat jäävät huomiotta.**
- Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttaminen edellyttää toiminnassa tai yhteiskunnassa esiintyvään, syrjintään perustuvan eriarvoisuuden tunnistamista ja aktiivisia toimia sen poistamiseksi.
- Lähde: Yhdenvertaisuus 2021. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Käsitteet ja termit: Syrjintä

- Syrijintää on se, että ihmistä kohdellaan huonommin kuin toisia jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ja syrijintä kielletään monissa kansallisissa laeissamme, yhdenvertaisuuslaissa ja rikoslaissa sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.
- Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrijää iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.
- Syrijintä voi yhdenvertaisuuslain mukaan olla välitöntä, välillistä tai esimerkiksi kohtuullisten mukautusten epäämistä vammaisilta henkilöiltä. Yhdenvertaisuuslaissa kielletään myös häirintä sekä ohje tai käsky syrijää. Syrijintäkielto pitää sisällään myös niin sanotun olettaaman perustuvan syrijinnan ja läheissyrijinnan. Kiellettyä syrijintää voi siis olla myös henkilön asettaminen muita epäedullisempaan asemaan esimerkiksi siksi, että hänen oletetaan kuuluvan johonkin vähemmistöryhmään tai koska hän on esimerkiksi etniseen vähemmistöön kuuluvan tai vammaisen henkilön läheinen, kuten perheenjäsen, sukulainen tai ystävä.
- Yhdenvertaisuuslain syrijintäkieltoa sovelletaan laajasti. Tämä tarkoittaa, että se kattaa lähtökohtaisesti kaiken yksityisen ja julkisen toiminnan. Poikkeuksena on yksityis- ja perhe-elämän piiriin kuuluva toiminta ja uskonnonharjoitus.
- Lue lisää: [Syrjintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu \(syrjinta.fi\)](https://www.syrjinta.fi)

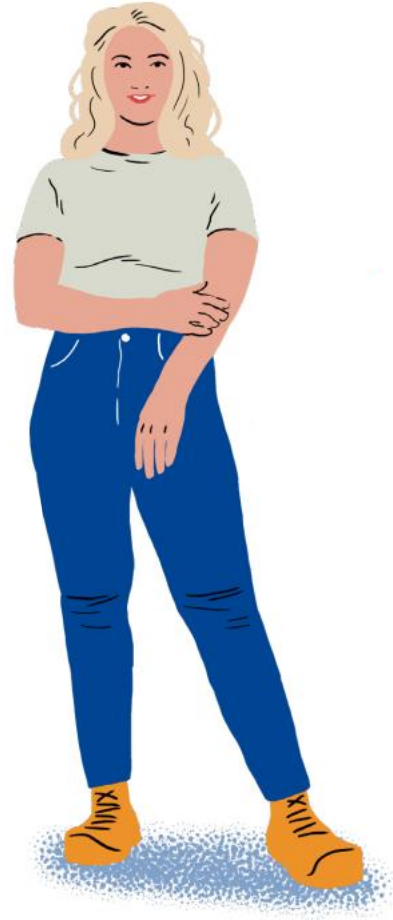

Käsitteet ja termit: Häirintä

- Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Laissa häirintä määritellään käyttäytymisenä, jolla loukataan henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti. Häirinnässä henkilö luo käyttäytymisellään kiellettyyn syrjintäperusteeseen, kuten esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään tai vammaisuuteen, liittyvän toista henkilöä tai ihmisryhmää halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin. Häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään. Tämä tarkoittaa, että häirintää voidaan arvioida myös ilman yksittäistä henkilöä eli häirinnän uhria, johon häirintä olisi kohdistunut.
- Käyttäytyminen ymmärretään laajasti niin, että kyse voi olla esimerkiksi sähköpostiviesteistä, ilmeistä, eleistä tai epäasiallisen materiaalin esiin laittamisesta esimerkiksi netissä tai muunlaisesta viestinnästä. Ihmisarvoa loukkaavan käyttäytymisen ei tarvitse suoraan kohdistua tiettyyn ihmiseen, vaan se voi kohdistua myös johonkin ihmisryhmään.
- Lue lisää: [Häirintä | Yhdenvertaisuusvaltuutettu \(syrjinta.fi\)](https://syrjinta.fi)

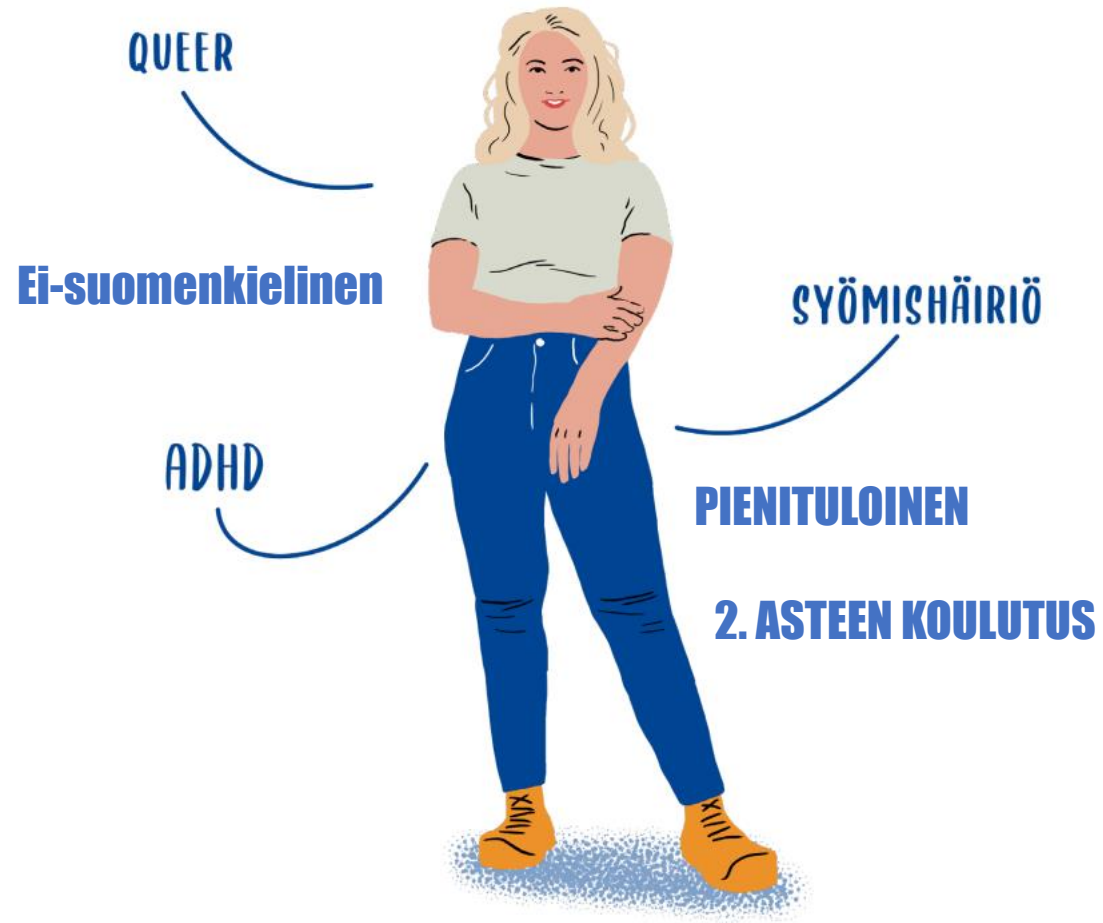

Mitä näemme kuvassa?

Kuvitus: Mikko Sinervo

Ihmisten moninaisuus

Kuvitus: Mikko Sinervo

Käsitteet ja termit: Moninaisuus

- Moninaisuudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella ihmisellä on lukemattomia ominaisuuksia ja rooleja. Moni meistä kuuluu eri ryhmiin. Kyseessä voi olla myös ns. sisäinen erilaisuus, johon vaikuttavat jokaisen omat taustat ja identiteettikysymykset. Yhteiskunnan moninaisuuteen kuuluvat puolestaan kaikki vähemmistöryhmät.
- Moninaisuuden tarkastelussa tulisikin huomioida monenlaiset erilaiset ominaisuuksiin, taustoihin ja ryhmiin vaikuttavat tekijät. Niitä ovat esimerkiksi erot sukupuoli, fyysisissä ominaisuuksissa, sosioekonomisessa taustassa, poliittisissa näkemyksissä, ideologioissa, uskonnossa, etnisyydessä, asuinpaikassa, elämäntavassa ja arvomaailmassa.

Lähde: <https://kotiseutuliitto.fi/tietopankki/kulttuurisesti-moninainen-kotiseututyo/kulttuurinen-moninaisuus/>

Käsitteet ja termit: Sukupuolen moninaisuus

- Sukupuolen moninaisuuden alle kuuluvat **sukupuolienemmistöt ja sukupuolivähemmistöt**.
- **Sukupuolienemmistöjä** ovat syntymässä määriteltyä sukupuoltaan ilmaisevat ja siihen itsensä määrittävät ihmiset.
- **Sukupuolivähemmistöiksi** lasketaan kuuluvan **transihmiset**, muunsukupuoliset ja intersukupuoliset.
- Transihmisillä on erilainen sukupuoli-identiteetti tai tapa ilmaista sukupuoltaan kuin heiltä syntymässä määritetyn sukupuolensa perusteella odotetaan.
- *Lähde: Seta ry. <https://seta.fisateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/transsukupuolisuus/>*

Käsitteet ja termit: Sukupuolen moninaisuus

Pohdittavaksi:

- Voitko huomioida sukupuolen moninaisuuden jollain tavalla työssäsi?
- Voisiko sukupuolittamista jotenkin vähentää?
- Käytätkö termejä molemmat tai vastakkaiset sukupuolet? Voisiko ne korvata termillä kaikki sukupuolet?
- Käytätkö puheessa / tekstissä mies- tai nais- etuliitteitä? Onko se aina tarpeen?
- Vitsailetko sukupuolistereotyyppioista?
- Lisätietoa sukupuolten moninaisuudesta: <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>

Käsitteet ja termit: seksuaalinen suuntautuminen

- Seksuaalinen suuntautuminen on ominaisuus, joka kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu, tuntee emotionaalista ja/tai eroottista vetovoimaa.
- Seksuaalinen suuntautuminen ei ole valinta, eikä se ole tahdonalainen asia.
- Tutuimpia termejä ovat muun muassa hetero, homo, lesbo, biseksuaali, panseksuaali, queer, aseksuaali jne.
- Kaikki ihmiset eivät halua määritellä seksuaalisuuttaan ollenkaan tai kyseenalaistavat määrittelyn tarpeen.
- Yhteiskunnassamme vallitsee vahva heteronormi. Hetero-olettamuksen lähtökohta on, että kaikki ihmiset ovat heteroita, ellei muuta tule ilmi. Kun olettamukseen lisätään normi, tulee siitä muotti siitä minkälainen ihmisen ”tulisi” olla.
- Lähde: [Seksuaalinen suuntautuminen | Seta ry](#)
- Termejä on avattu myös [Väestöliiton Hyvä kysymys -sivustolla](#)

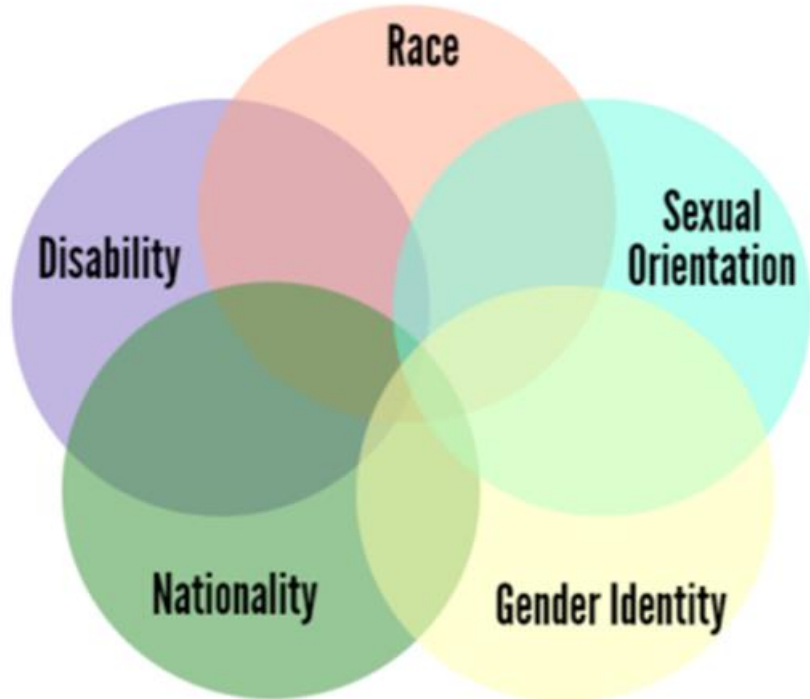

Käsitteet ja termit: sukupuolisensitiivisyys

- Sukupuolisensitiivisyys on ajattelutapa, joka huomioi sukupuolinormit ja niiden vaikutukset yksilöön ja yhteiskuntaan.
- Tavoitteena on tunnistaa jokaisen osallistujan yksilöllisyys ja herkkyys sekä purkaa sukupuolittavia toimintatapoja.
- Sukupuolisensitiivinen toiminta ei ole sukupuolten häivyttämistä tai huomiotta jättämistä. Se ei myöskään tarkoita ainoastaan sukupuolivähemmistöihin liittyvää tai vain heille kuuluvaa toimintaa.
- Sukupuolisensitiivinen kasvatus ja ajattelutapa antaa kaikkien olla omanlaisiaan tyttöjä, poikia tai muiden sukupuolten edustajia.

Käsitteet ja termit: Intersektionaalisuus

- Intersektionaalisuus kuvaa, miten ihmisen asemaan yhteiskunnassa vaikuttavat **sukupuolen ohella** monet muutkin erot, kuten esimerkiksi yhteiskuntaluokka, ikä, alkuperä tai seksuaalinen suuntautuminen.
- Intersektionaalisuudesta voidaan puhua risteävinä tai leikkaavina eroina.
- Intersektionaalisuuden näkökulmasta täytyy ymmärtää, että moninaisuuden eri osa-alueet ovat usein suhteessa toisiinsa.
- Millaisia esimerkkejä intersektionaalisuudesta tulee mieleen?

Moninaisuus ja turvallisempi tila

- Turvallisempi tila tarkoittaa tilaa, jossa ihmisellä on **mahdollisimman turvallinen tila** olla ja toimia
- Kun luodaan mitä tahansa toimintaa jossa kohdataan ihmisiä, on tärkeää tunnistaa että olemme kokonaisuuksia, jotka muodostuvat ulospäin näkyvistä ja näkymättömistä ominaisuuksista

Välitehtävä

Ensi kerralla pureudumme ajattelun vinoumiin kuten oletuksiin. Sitä varten:

- Havainnoi 1. ja 2. koulutuskerran välissä ympäristöäsi.
- Mitä huomaat a) sanavalintojen, b) olettamusten, c) yleisten käytäntöjen näkökulmasta?
- Miten erilaiset ihmisryhmät huomioidaan vaikkapa julkisissa palveluissa (liikenne, kaupat, asiointi viranomaisten kanssa, jne)?
- Kirjaa ajatuksiasi ylös vaikkapa puhelimeesi, puretaan niitä seuraavan kerran aluksi!

**Kiitos – yhdessä rakennamme
tulevaisuuden!**

Nuorisoseurat